Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o výmene informácií medzi orgánmi presadzovania práva členských štátov, ktorou sa zrušuje rámcové rozhodnutie Rady 2006/960/SVV

[COM(2021) 782 final – 2021/0411 (COD)]

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o automatizovanej výmene údajov na účely policajnej spolupráce („prümský rámec II“), ktorým sa menia rozhodnutia Rady 2008/615/SVV a 2008/616/SVV a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1726, (EÚ) 2019/817 a (EÚ) 2019/818

[COM(2021) 784 final – 2021/0410 (COD)]

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa riešia situácie inštrumentalizácie v oblasti migrácie a azylu

[COM(2021) 890 final – 2021/0427 (COD)]

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2016/399, ktorým sa ustanovuje kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice

[COM(2021) 891 final – 2021/0428 (COD)]

(2022/C 323/12)

Spravodajca: **Krzysztof BALON**

Žiadosť o konzultáciu	Európska komisia, 2. 5. 2022
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 5. 2022
Prijaté v pléne	18. 5. 2022
Plenárne zasadnutie č.	569
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	210/3/4

1. **Závery a odporúčania**

1.1. Ruská vojenská agresia voči Ukrajine v bezprostrednej blízkosti vonkajších hraníc EÚ nepredvídateľne zmenila situáciu. Vzhľadom na jej ďalekosiahle a pravdepodobne dlhotrvajúce dôsledky na všetkých úrovniach, ktorých výsledkom je aj bezprecedentný počet utečencov –najväčší od druhej svetovej vojny –, predstavuje táto vojna historicky najväčšiu hrozbu pre fungovanie schengenského priestoru a bezpečnosť Európskej únie.

1.2. EHSV vysoko oceňuje, že v súvislosti s ruskou agresiou voči Ukrajine ([1]) bola prvýkrát aktivovaná smernica Rady 2001/55/ES ([2]) (ďalej len „smernica o dočasnej ochrane“). Výbor chce zároveň vyzvať Komisiu, aby zvážila rozšírenie rozsahu pôsobnosti a aktiváciu smernice pre štátnych príslušníkov tretích krajín v budúcich vážnych a naliehavých krízových situáciách. Súčasná aktivácia tejto smernice by sa mohla dobre využiť na rozvoj mechanizmov solidarity medzi členskými štátmi.

([1]) Vykonávacie rozhodnutie Rady (EÚ) 2022/382 zo 4. marca 2022, ktorým sa konštatuje skutočnosť, že došlo k hromadnému prílevu vysídlených osôb z Ukrajiny v zmysle článku 5 smernice 2001/55/ES, a zavádza sa dočasná ochrana (Ú. v. EÚ L 71, 4.3.2022, s. 1).

([2]) Smernica Rady 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov (Ú. v. ES L 212, 7.8.2001, s. 12).

1.3. EHSV v tejto súvislosti dôrazne poukazuje na naliehavú potrebu účinných, skutočných, humánnych – a humanitárnych – spoločných európskych nariadení o spolupráci v oblasti migrácie, azylu a bezpečnosti v otvorenom, ale rovnako bezpečnom schengenskom priestore v plnom súlade s Chartou základných práv. Výbor dôrazne podporuje zlepšenie podmienok pre všetkých utečencov.

1.4. Dôsledky vojny sú tiež hrozbou pre európsky model sociálneho trhového hospodárstva, ako aj pre slobodu a práva občanov EÚ a iných obyvateľov. EHSV podporuje ochranu a zachovanie schengenského priestoru v jeho súčasnej podobe, aby sa zaručil nielen voľný pohyb ľudí, ale aj fungovanie jednotného trhu.

1.5. Počas krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 mnohé členské štáty zaviedli kontroly hraníc a iné obmedzenia slobody pohybu bez akejkoľvek snahy o koordináciu a riadne zdôvodnenie týchto obmedzení na európskej úrovni, a to aj napriek tomu, že – ako sa uviedlo v predchádzajúcom stanovisku –, zachovanie otvorených hraníc je kľúčové pre plnú funkčnosť jednotného trhu, obnovu a zvýšenie odolnosti a podporu európskej solidarity a identity. To takisto dokazuje potrebu rozhodovacieho mechanizmu „v reálnom čase“ na medziinštitucionálnej úrovni v krízových situáciách. EHSV v každom prípade plne podporuje stanovisko Komisie zachovať vnútorné hranice otvorené aj počas krízových situácií. Každé cestovné obmedzenie medzi štátmi schengenského priestoru uložené v dôsledku krízových situácií by malo byť dočasné a nemalo by presiahnuť možné cestovné obmedzenia v rámci členských štátov.

1.6. EHSV plne súhlasí s postojom Komisie, že využívanie policajných kontrol a spolupráce vrátane výmeny informácií a komunikácie má potenciál priniesť rovnaké výsledky ako dočasné kontroly vnútorných hraníc a menej zasahuje do voľného pohybu osôb, tovaru, a služieb. V tejto súvislosti výbor víta vytvorenie neformálnej expertnej skupiny zloženej z expertov z každého členského štátu, ktorá má Komisii radiť a podporovať ju pri monitorovaní a uplatňovaní smernice o výmene informácií medzi orgánmi presadzovania práva členských štátov; EHSV navrhuje zapojiť do práce tejto neformálnej expertnej skupiny relevantné a reprezentatívne organizácie občianskej spoločnosti, ako aj samotný výbor.

1.7. Aj v tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje absolútnu potrebu zachovať nezávislosť súdnictva, najmä v prípadoch fyzickej prítomnosti súdnych orgánov v mieste jednotného kontaktného miesta. Okrem toho by organizácie občianskej spoločnosti (najmä „strážcovia“ alebo organizácie pôsobiace v oblasti ochrany zraniteľných skupín vrátane migrantov) mali požívať osobitnú ochranu, pokiaľ ide o poskytovanie informácií prostredníctvom jednotných kontaktných miest.

1.8. EHSV uznáva ambiciózne činnosti v oblasti zberu údajov, ktoré majú členské štáty vyvinúť v kontexte prümského rámca II. Prümský rámec II ide o značný krok ďalej ako prümský rámec I tým, že od členských štátov vyžaduje, aby vybudovali technické zariadenia na profilovanie tváre. V tejto súvislosti vyjadruje výbor znepokojenie nad nebezpečenstvom ovplyvňovania výmeny digitálnych údajov, najmä vzhľadom na súčasnú netransparentnú vojnovú situáciu v Európe.

1.9. EHSV vyzýva na zavedenie dôkladnejších a častejších mechanizmov kontroly na zabezpečenie vysokých etických noriem zberu a uchovávania údajov Europolom, najmä vo vzťahu k tretím krajinám, ako aj na stanovenie jasných lehôt na uchovávanie týchto údajov. EHSV odporúča pravidelné monitorovanie činností Europolu organizáciami občianskej spoločnosti a inými relevantnými a potenciálne dotknutými aktérmi.

1.10. EHSV plne uznáva základné práva ľudí prichádzajúcich na európske a schengenské hranice a ich zásadné právo požiadať o povolenie na vstup a právo požiadať o azyl. Opätovne pripomína dodržiavanie práva na zákaz vyhostenia alebo vrátenia.

1.11. EHSV vyzýva členské štáty, aby prevzali spoločnú zodpovednosť, aká bola zavedená pružným mechanizmom solidarity v rámci Nového paktu o migrácii a azyle. Mali by aktívne ponúkať solidaritu ostatným členským štátom, najmä v krízových situáciách.

1.12. EHSV si všíma najmä nenahraditeľnú pozitívnu úlohu príslušných organizácií občianskej spoločnosti, ktoré poskytujú humanitárnu pomoc migrantom inštrumentalizovaných zo strany tretích krajín, a ktoré navyše podporujú a poskytujú informácie o právach migrantov a žiadateľov o azyl. Malo by sa zaručiť, aby tieto organizácie mali vždy prístup k migrantom a žiadateľom o azyl v postihnutých pohraničných oblastiach. Takéto organizácie by mali mať nárok na účinnú a zjednodušenú finančnú podporu v rámci európskeho financovania, ako je núdzová pomoc z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu.

1.13. EHSV navrhuje zaviesť rozsiahle programy vzdelávania a zvyšovania informovanosti s cieľom zvýšiť povedomie verejnosti o migrácii ako jave, ktorý je pre prijímajúce spoločnosti vo všeobecnosti pozitívny. Tieto programy by boli centrálne koordinované a realizované každým členským štátom.

2. **Všeobecné pripomienky**

2.1. Toto stanovisko vzniká v čase historicky najväčšieho ohrozenia fungovania schengenského priestoru a bezpečnosti Európskej únie spôsobeného ruskou vojenskou agresiou proti Ukrajine v bezprostrednej blízkosti vonkajších hraníc EÚ. Táto vojnová situácia, ktorá je aj príčinou bezprecedentného počtu migrantov a utečencov, najväčšieho od druhej svetovej vojny, opäť poukazuje na obrovský význam bezpečnosti vonkajších hraníc a stability schengenského priestoru ako predpokladu vnútornej bezpečnosti a okrem toho potrebu účinných, skutočných, humánnych – a humanitárnych – spoločných európskych nariadení o migrácii a azyle.

2.2. Schengenský priestor je domovom viac ako 420 miliónov ľudí v 26 krajinách. Odstránenie kontrol vnútorných hraníc medzi členskými štátmi schengenského priestoru je neoddeliteľnou súčasťou európskeho spôsobu života: takmer 1,7 milióna ľudí žije a pracuje v dvoch rôznych schengenských štátoch. Ľudia si vybudovali svoje životy na slobodách, ktoré im schengenský priestor poskytuje, pričom medzi členskými štátmi schengenského priestoru prejde každý deň 3,5 milióna ľudí.

2.3. Dňa 20. októbra 2021 výbor prijal svoje stanovisko o stratégii Komisie s názvom Stratégia na dosiahnutie plne funkčného a odolného schengenského priestoru ([3]). Výbor uvítal túto stratégiu a domnieva sa, že Komisia by mala vyjadriť silnejšiu podporu cestovaniu po Európe bez hraničných kontrol. EHSV zdôraznil, že bezpečnostné obavy členských štátov sa lepšie riešia prostredníctvom posilnenej spolupráce a koordinácie medzi orgánmi presadzovania práva než obnovením kontrol vnútorných hraníc.

2.4. Výbor chce zároveň opätovne vyjadriť znepokojenie nad tým, že z úplného uplatňovania schengenského acquis sú stále vylúčené členské štáty Rumunsko, Bulharsko a Chorvátsko. Spolu s Komisiou vyzýva Radu, aby v tejto súvislosti urýchlene a rozhodne konala. Okrem toho chce výbor vyzvať Komisiu, aby dokončila hodnotenie uplatňovania schengenského *acquis* aj s Cyprom. EHSV takisto zopakoval, že pri vykonávaní politiky EÚ v oblasti riadenia hraníc, interoperability, riadenia migrácie a azylu, ako aj v oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach sú EÚ a jej členské štáty vždy viazané Chartou základných práv Európskej únie.

2.5. V rámci implementácie stratégie Európska komisia v decembri 2021 navrhla aktualizované pravidlá na posilnenie riadenia schengenského priestoru ([4]). Cielené zmeny prinesú väčšiu koordináciu EÚ a lepšie vybavia členské štáty na riešenie vznikajúcich problémov pri riadení spoločnej vonkajšej hranice EÚ, ako aj vnútorných hraníc v rámci schengenského priestoru. Cieľom aktualizácie je zabezpečiť, aby opätovné zavedenie kontrol vnútorných hraníc zostalo krajným opatrením. Nové pravidlá zavádzajú aj spoločné nástroje na efektívnejšie riadenie vonkajších hraníc v prípade krízy v oblasti verejného zdravia, pričom stavajú na skúsenostiach získaných z pandémie COVID-19. Inštrumentalizácia migrantov sa takisto rieši v aktualizácii schengenských pravidiel, ako aj v paralelnom návrhu opatrení, ktoré môžu členské štáty prijať v oblasti azylu a návratu v takejto situácii ([5]).

2.6. Aktualizované pravidlá boli zverejnené vo forme piatich návrhov týkajúcich sa bezpečnostnej únie a Schengenskej dohody. Vzhľadom na nelegislatívny charakter jedného z návrhov sa toto stanovisko zameriava na štyri návrhy, a to na smernicu o výmene informácií medzi orgánmi presadzovania práva členských štátov ([6]), na nariadenie o automatizovanej výmene údajov na účely policajnej spolupráce ([7]), na nariadenie, ktorým sa riešia situácie inštrumentalizácie v oblasti migrácie a azylu ([8]) a na nariadenie, ktorým sa mení kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice ([9]).

([3]) COM(2021) 277 final.
([4]) COM(2021) 891 final.
([5]) COM(2021) 890 final
([6]) COM(2021) 782 final.
([7]) COM(2021) 784 final.
([8]) COM(2021) 890 final.
([9]) COM(2021) 891 final.

2.7. EHSV napriek tomu pevne verí, že dodatočné, špecifické a dočasné opatrenia a zmeny zavedené vo všetkých častiach schengenského balíka a zamerané na účinné riadenie hraníc budú rešpektovať právo a zásady stanovené v Charte základných práv Európskej únie, najmä slobodu pohybu a pobytu (článok 45), ako aj právo na azyl (článok 18) a zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia (článok 19), ako sa jasne zdôrazňuje v návrhoch.

2.8. Ako sa uvádza na inom mieste ([10]), naratív o migrácii a bezpečnosti, ktorý je zahrnutý v navrhovaných dokumentoch, je potrebné obozretne preformulovať. Prezentovanie migrácie ako hrozby a diskusia, v ktorej sú migranti zobrazovaní ako nebezpečenstvo, dehumanizujú ľudské bytosti a zvýhodňujú len tých, ktorí ich chcú využiť z geostrategických alebo vnútroštátnych politických dôvodov. Migráciu treba vnímať ako pozitívnu hodnotu. Prisťahovalci sa stali nenahraditeľnými a čoraz potrebnejšími prispievateľmi do našich spoločností a hospodárstiev.

3. **Konkrétne pripomienky týkajúce sa balíka pre bezpečnostnú úniu**

3.1. *Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o výmene informácií medzi orgánmi presadzovania práva členských štátov [COM (2021) 782 final]*

3.1.1. Celkovým cieľom tohto návrhu je prijať právne predpisy o organizačných a procesných aspektoch výmeny informácií medzi orgánmi presadzovania práva v EÚ, aby sa tak prispelo k účinnej a efektívnej výmene takýchto informácií, a teda k ochrane plne funkčného a odolného schengenského priestoru.

3.1.2. EHSV plne súhlasí s postojom Komisie, že využívanie policajných kontrol a spolupráce vrátane výmeny informácií a komunikácie má potenciál priniesť rovnaké výsledky ako dočasné kontroly vnútorných hraníc a menej zasahuje do voľného pohybu osôb, tovaru, a služieb. EHSV zároveň podporuje názor Komisie, že takéto opatrenia musia byť plne v súlade so základnými právami vrátane požiadaviek na ochranu údajov v súlade s existujúcimi právnymi predpismi EÚ. Ako sa už spomenulo ([11]), musí existovať lepšia rovnováha medzi základnými právami jednotlivcov (stanovenými ZFEÚ) a potrebou lepšie presadzovať právo v boji proti trestnej činnosti a pri jej postihovaní s cieľom zaručiť priestor bezpečnosti a spravodlivosti na úrovni EÚ. Agentúry EÚ a externé subjekty by mali starostlivo monitorovať a podávať správy o akejkoľvek nerovnováhe alebo porušovaní základných práv.

3.1.3. Výbor preto víta vytvorenie neformálnej expertnej skupiny zloženej z odborníkov zo všetkých členských štátov, ktorá bude poskytovať poradenstvo a podporu Komisii pri monitorovaní a uplatňovaní smernice, a to aj pri príprave usmerňujúcich dokumentov Komisie. V tejto súvislosti EHSV navrhuje zapojiť do práce neformálnej expertnej skupiny relevantné a reprezentatívne organizácie občianskej spoločnosti, ako aj samotný EHSV.

3.1.4. EHSV chce opakovane poukázať na to, že pri monitorovaní výmeny údajov je potrebné zohľadniť a začleniť základ vymieňaných informácií: vymedzenie (závažného) trestného činu ([12]), ako aj zabezpečiť, že všetky strany, žiadatelia, ako aj tí, ktorí odpovedajú, sa budú riadiť týmito definíciami a rovnakými východiskovými hodnotami.

3.1.5. V súvislosti so schopnosťami jednotných kontaktných miest vrátane toho, že majú k dispozícii súdne orgány oprávnené kedykoľvek udeľovať potrebné súdne povolenia, EHSV zdôrazňuje absolútnu potrebu a povinnosť zachovať nezávislosť súdnictva. V praxi to môže byť obzvlášť dôležité v prípadoch fyzickej prítomnosti súdnych orgánov alebo ich zástupcov na mieste jednotného kontaktného miesta.

3.1.6. Organizácie občianskej spoločnosti, najmä tie, ako sú „strážcovia“ alebo organizácie pôsobiace v oblasti ochrany zraniteľných skupín vrátane migrantov, by mali požívať osobitnú ochranu, pokiaľ ide o poskytovanie informácií prostredníctvom jednotných kontaktných miest, z dôvodu vysokej pravdepodobnosti neoprávneného poškodenia životných záujmov takýchto právnických osôb.

([10]) Stanovisko EHSV SOC/707 (Ú. v. EÚ C 290, 29.7.2022, s. 90).
([11]) Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 84.
([12]) Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 84, odsek 4.3.

3.2. *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o automatizovanej výmene údajov na účely policajnej spolupráce („prümský rámec II“) [COM(2021) 784 final]*

3.2.1. Vychádzajúc z existujúceho prümského rámca (rozhodnutia Rady 2008/615/SVV ([13]) a 2008/616/SVV ([14]) vrátane Prümského dohovoru) sa návrh prümského rámca II zameriava na „posilnenie a modernizáciu rámca a umožnenie interoperability s inými informačnými systémami EÚ“. V konečnom dôsledku by sa v iniciatíve mala vytvoriť nová architektúra, „ktorá umožní jednoduchšiu a rýchlejšiu výmenu údajov medzi členskými štátmi a ktorá zabezpečí vysoký stupeň ochrany základných práv“.

3.2.2. EHSV uznáva ambiciózne činnosti v oblasti zberu údajov, ktoré majú členské štáty zrealizovať. Vychádzajúc zo skúseností s implementáciou prümského rámca I sa ukazuje časová náročnosť pre členské štáty na vytvorenie požadovaných nástrojov na zber údajov. Prümský rámec II ide o značný krok ďalej a vyžaduje od členských štátov, aby vybudovali technické zariadenia na profilovanie tváre, čo zatiaľ v členských štátoch funguje len čiastočne. Dosiahnutie porovnateľnej úrovne zberu údajov vo všetkých členských štátoch môže trvať veľa času a môže spôsobiť ťažkosti pri zabezpečovaní interoperability – táto obava už bola vyjadrená ([15]). Výbor okrem toho dáva najavo mimoriadne znepokojenie nad nebezpečenstvom ovplyvňovania výmeny digitálnych údajov vzhľadom na súčasnú naliehavú, chaotickú a netransparentnú vojnovú situáciu v Európe.

3.2.3. Ako sa už spomenulo ([16]), ochranu osobných údajov podľa príslušných právnych rámcov je potrebné rešpektovať za každých okolností, a to najmä pokiaľ ide o vysokocitlivé osobné údaje, ako je to v prípade prümských rozhodnutí. EÚ a EHSV pripomienkovali všeobecný náčrt dostatočne citlivého zaobchádzania s údajmi v rámci Európy ([17]).

3.2.4. EHSV zdôrazňuje, že najmä k povinnému vytváraniu databáz profilovania tváre v celej EÚ a výmene takýchto údajov, aj keď vo forme čísel záznamov a šifrovaných formátov, sa musí pristupovať mimoriadne citlivo. Európsky parlament vo svojom uznesení 2020/2016(INI) ([18]) odporučil zdržanlivosť a opatrnosť, pokiaľ ide o nástroje na profilovanie tváre, v neposlednom rade preto, že osoby, ktoré sú v nebezpečenstve, sú prostredníctvom zaznamenávania a výmeny podôb tváre spoznateľné. EHSV preto vníma návrh na samozrejmé zriadenie vnútroštátnych databáz podôb tváre, ako aj ich výmenu v rámci celej Únie medzi zúčastnenými členskými štátmi s veľkým znepokojením. Vyzýva na vysokú úroveň kontroly proporcionality a dôvernosti z hľadiska ochrany osobných údajov. Hoci EHSV plne uznáva všeobecný cieľ tohto návrhu vyplývajúci z cieľa zmluvy prispieť k vnútornej bezpečnosti v EÚ, uplatňovanie profilovania tváre by sa mohlo považovať za nepovinné.

3.2.5. Okrem toho je EHSV znepokojený návrhom na výmenu policajných záznamov medzi všetkými členskými štátmi, aj keď čiastočne anonymizovaných, pokiaľ ide o čísla záznamov, a šifrovaných pri ich prenose. Zdá sa, že orgány presadzovania práva v rôznych členských štátoch majú rôzne normy na vymedzenie a registráciu podozrivých a páchateľov. Výmena na základe žiadosti o zhodu údajov teda môže závisieť od posúdenia jednotlivých príslušníkov polície. To môže viesť k situáciám, keď sú podozriví v jednom členskom štáte, napr. v súvislosti s aktivitami v oblasti práv utečencov, zapísaní do registra trestov iného členského štátu. V tomto prípade musia byť práva na prístup a uchovávanie jasne dôverné

([13]) Rozhodnutie Rady 2008/615/SVV z 23. júna 2008 o zintenzívnení cezhraničnej spolupráce, najmä v boji proti terorizmu a cezhraničnej trestnej činnosti (Ú. v. EÚ L 210, 6.8.2008, s. 1).

([14]) Rozhodnutie Rady 2008/616/SVV z 23. júna 2008 o vykonávaní rozhodnutia 2008/615/SVV o zintenzívnení cezhraničnej spolupráce, najmä v boji proti terorizmu a cezhraničnej trestnej činnosti (Ú. v. EÚ L 210, 6.8.2008, s. 12).

([15]) Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 108.

([16]) Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 108.

([17]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Európska dátová stratégia [COM(2020) 66 final], prijatá 18. septembra 2020; a stanovisko EHCV (Ú. v. EÚ C 429, 11.12.2020, s. 290).

([18]) Uznesenie Európskeho parlamentu zo 6. októbra 2021 o umelej inteligencii v trestnom práve a jej využívaní policajnými a justičnými orgánmi v trestných veciach, 2020/2016(INI) (Ú. v. EÚC 132, 24.3.2022, s. 17).

a obmedzené, aby sa neúmerným spôsobom neohrozili základné práva. Okrem toho by mali byť stanovené pevné a spoločné kritériá na vymedzenie (závažného) trestného činu a osôb podozrivých z trestného činu. V tomto ohľade sa musia rešpektovať a presadzovať už stanovené pravidlá ([19]).

3.2.6. EHSV požaduje zavedenie dôkladnejších a častejších mechanizmov kontroly na zabezpečenie etického zberu a uchovávania údajov Europolu, najmä vo vzťahu k tretím krajinám, ako aj stanovenie jasných lehôt na uchovávanie týchto údajov. Ako už bolo uvedené, ústredná úloha Europolu v európskej architektúre predovšetkým cezhraničného predchádzania trestnej činnosti a boja proti trestnej činnosti, a to aj pokiaľ ide o výmenu údajov, je vítaná; túto úlohu je však potrebné nezávisle preskúmať a vyhodnotiť aj zo strany občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a príslušných zainteresovaných strán, najmä tých skupín a jednotlivcov, ktorých životy by mohli byť neprávom alebo neodôvodnene zasiahnuté činnosťou v oblasti presadzovania práva ([20]). Europol bol opakovane obviňovaný zo spájania údajov podozrivých a páchateľov s údajmi iných súkromných osôb ([21]). Predovšetkým je potrebné zabezpečiť, aby nedochádzalo k neadekvátnemu prekrývaniu s otázkami migrácie a azylu. EHSV odporúča pravidelné monitorovanie činností Europolu organizáciami občianskej spoločnosti a inými relevantnými a potenciálne dotknutými aktérmi, a navyše navrhuje zavedenie mechanizmov transparentnosti.

4. **Konkrétne pripomienky týkajúce sa schengenského balíka**

4.1. *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2016/399, ktorým sa ustanovuje kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice [COM(2021) 891 final]*

4.1.1. Schengenský priestor predstavuje priestor, v ktorom sa môžu občania Európskej únie a občania nečlenských štátov EÚ s legálnym pobytom na území, ako aj tovar a služby, pohybovať bez toho, aby podliehali kontrolám na vnútorných hraniciach. Schengenský priestor je základným prvkom priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti a kľúčovým prvkom fungovania jednotného trhu. Jeho vytvorenie prinieslo európskej spoločnosti významné sociálne a hospodárske výhody.

4.1.2. Hoci rozsiahle núdzové situácie v oblasti verejného zdravia, ako sú pandémie, možno považovať za vážnu hrozbu pre verejnú politiku, nesmú sa považovať za dôvod na opätovné zavedenie hraničných kontrol v schengenskom priestore. Takéto opatrenie sa nezdá byť konštruktívne. To isté by sa malo vzťahovať na výkon policajných alebo iných verejných právomocí v pohraničných oblastiach vnútorných hraníc, ktoré sú *de facto* rovnocenné s týmito kontrolami hraníc. Akékoľvek cestovné obmedzenia medzi štátmi schengenského priestoru na základe rozsiahlych mimoriadnych udalostí v oblasti verejného zdravia by nemali presiahnuť možné cestovné obmedzenia v rámci členských štátov. V opačnom prípade bude celá koncepcia priestoru bez kontrol na vnútorných hraniciach, ktorá je „súčasťou európskej DNA“ ([22]), narušená. Okrem toho takéto nariadenia môžu oslabiť úsilie v prospech spoločnej európskej zdravotnej politiky, najmä v oblasti kontroly epidémií.

4.1.3. EHSV víta snahu Komisie zaviesť nové procesné záruky v prípade jednostranného obnovenia kontrol vnútorných hraníc. Cieľom návrhu je objasniť a rozšíriť zoznam prvkov, ktoré musí členský štát posúdiť pri prijímaní rozhodnutia o dočasnom obnovení alebo predĺžení kontrol hraníc. Komisia bude musieť vydať stanovisko k primeranosti a nevyhnutnosti týchto rozhodnutí a začať konzultačný proces s členskými štátmi. EHSV nalieha na ďalšie objasnenie zavedených procesných záruk, predovšetkým stanovením jasného časového limitu pre prípadné predĺženia.

4.1.4. V tejto súvislosti sa EHSV domnieva, že rozlišovanie medzi cestovaním „z nevyhnutných dôvodov“ a cestovaním, „ktoré nie je nevyhnutné“, v schengenskom priestore takisto predstavuje vážnu hrozbu pre základy Schengenu.

([19]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/680 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov príslušnými orgánmi na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií a o voľnom pohybe takýchto údajov a o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2008/977/SVV (Ú. v. EÚ L 119, 4.5.2016, s. 89) („smernica o presadzovaní práva“); a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1148 zo 6. júla 2016 o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne bezpečnosti sietí a informačných systémov v Únii (Ú. v. EÚ L 194, 19.7.2016, s. 1) („smernica NIS“).

([20]) Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 66.[]

([21]) A data „black hole“: Europol ordered to delete vast store of personal data (Dátová „čierna diera“: Europol nariadil vymazať obrovské množstvo osobných údajov), Fotiadis, Apostolis a kol., The Guardian, 10. januára 2022, https://www.theguardian.com/world/2022/jan/10/a- data-black-hole-europol-orodere-to-delete-vast-store-of-personal-data.

([22]) Oznámenie s názvom „Stratégia na dosiahnutie plne funkčného a odolného schengenského priestoru“ [COM(2021) 277 final].

4.1.5. EHSV plne podporuje postoj Komisie a vyzýva ju, aby sa v súvislosti s obmedzením hraničných priechodov alebo ich otváracích hodín plne zohľadnili práva štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí žiadajú o medzinárodnú ochranu. Musí byť zabezpečený účinný prístup k hraničným priechodom, ako aj účinná ochrana práva na azyl.

4.1.6. Súvisí to s obavami EHSV, aby sa s osobami zadržanými na vnútorných hraniciach zaobchádzalo dôstojne a aby sa im poskytli informácie o ich právach namiesto legalizácie foriem vnútorného vytláčania. Takýto prístup predstavuje vysoké riziko otvorenia cesty pre nekontrolovateľné vytváranie profilov na základe rasy. Najvyššou prioritou by malo byť zabezpečenie voľného pohybu osôb v rámci schengenského priestoru. Kontroly by mal vykonávať iba primerane vyškolený a oprávnený personál. Jeho činnosť by sa mala nezávisle náhodne monitorovať.

4.1.7. EHSV zdôrazňuje, že kontroly vykonávané v rámci pohraničných oblastí v blízkosti vnútorných, ako aj vonkajších hraníc pomocou sledovacích a monitorovacích technológií by sa mali prehodnotiť z hľadiska ich proporcionality. Organizácie na ochranu občianskych práv by mohli podporiť činnosti v oblasti hodnotenia a monitorovania.

4.1.8. Výbor chápe cieľ Komisie v súvislosti s článkom 13 vytvoriť spoločný postup pre členské štáty na kontrolu a sledovanie vonkajších a schengenských hraníc EÚ. Neexistuje však žiadna zmienka o prístupe k zákonnému postupu pri žiadaní o azyl alebo o alternatívnych formách prístupu pre migrantov, ani o akomkoľvek súvisiacom právnom poradenstve. EHSV naliehavo žiada, aby sa vždy dodržiavali základné práva osôb, ktoré sa dostanú na európske a schengenské hranice, a ich zásadné právo požiadať o povolenie na vstup a právo požiadať o azyl. Najmä zraniteľné osoby, lekárske prípady a maloletí sa musia prijímať a potenciálne presúvať opatrne. Ako už bolo uvedené, EHSV je veľmi znepokojený porušeniami hlásenými na vonkajších hraniciach ([23]); zároveň uznáva posilnené monitorovacie činnosti Komisie ([24]).

4.1.9. EHSV opakovane nabáda Komisiu, aby aktívne využívala svoje právomoci v oblasti presadzovania práva, ktoré jej prináležia na základe zmlúv, v situáciách, keď sa nereaguje na nedostatky zistené prostredníctvom schengenských hodnotení ([25]). Prednostne by sa mali riešiť systémové postupy, ktoré sú v rozpore s normami týkajúcimi sa základných práv. Toto je obzvlášť dôležité v prípade zraniteľných migrantov. Komisia by sa predovšetkým nemala spoliehať len na zistenia schengenského hodnotiaceho mechanizmu, ale mala by aj sama aktívne monitorovať situáciu v oblasti základných práv podľa medzinárodného práva a s podporou organizácií na ochranu občianskych práv. Zároveň by na vonkajších hraniciach mali pôsobiť špecializovaní zamestnanci Agentúry Európskej únie pre azyl (EUAA), ako aj Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA), aby dohliadali na dodržiavanie základných práv.

4.2. *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa riešia situácie inštrumentalizácie v oblasti migrácie a azylu [COM(2021) 890 final]* ([26])

4.2.1. Vzhľadom na krízu v niektorých častiach vonkajších hraníc EÚ v roku 2021 a predtým sa tento návrh zameriava na vytvorenie „osobitného núdzového postupu riadenia migrácie a v prípade potreby na poskytovanie opatrení a podpory potrebných na to, aby bol príchod osôb inštrumentalizovaných treťou krajinou riadený humánne, riadne a dôstojne a pri súčasnom úplnom dodržiavaní základných práv.“ EHSV uznáva špecifické okolnosti, ktoré si od Európskej komisie vyžadovali, aby prijala účinné opatrenia; opakuje však svoje znepokojenie nad zavedením a normalizáciou rýchlych opatrení pri zaobchádzaní so zraniteľnými migrantmi bez dostatočného času a priestoru na zabezpečenie ich práv ([27]).

4.2.2. V revidovaných schengenských pravidlách sa navyše uznáva dôležitá úloha, ktorú členské štáty zohrávajú na vonkajších hraniciach v mene všetkých členských štátov a Únie ako celku v situáciách, keď sú migranti inštrumentalizovaní na politické účely. EHSV uznáva túto úlohu, ale zdôrazňuje, že ochranu hraníc EÚ alebo schengenských hraníc nemôžu členské štáty plniť len na vonkajších hraniciach. Vyzýva členské štáty, aby proaktívne podporovali navrhovaný mechanizmus solidarity, ale predovšetkým prevzali spoločnú zodpovednosť, ktorá bola zavedená pružným mechanizmom solidarity v rámci Nového paktu o migrácii a azyle.

([23]) Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 108.
([24]) Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 108.
([25]) Ú. v. EÚ C 105, 4.3.2022, s. 108.
([26]) Na ďalšie rozlíšenie porovnaj spis REX/554 (zatiaľ neuverejnený v úradnom vestníku).
([27]) Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 15

4.2.3. Hoci výbor uznáva potrebu poskytnúť špecifické usmernenia pre situácie osobitného charakteru, je potrebné zdôrazniť, že navrhované vymedzenie „inštrumentalizácie“ zostáva dosť vágne. Výbor žiada, aby sa tento prístup preveril, aby sa predišlo možnému zneužitiu tejto koncepcie v zmysle príliš rozsiahleho uplatňovania. Okrem toho pripomína, že v uvedených zmluvách o azyle a krízových situáciách sa poskytujú základné usmernenia a opatrenia. EHSV naliehavo zdôrazňuje, že základné práva osôb a predovšetkým zásada zákazu vyhostenia alebo vrátenia sa musia dodržiavať za každých okolností.

4.2.4. EHSV zdôrazňuje, že pri kvázi externalizácii konania o azyle na vonkajšie hranice EÚ spôsobom *ad hoc* môže byť ťažké monitorovať, či sa vykonáva s dostatočnou kontrolou a či sa uplatňuje prístup zameraný na základné práva, najmä pokiaľ ide o kapacity členských štátov na preverovanie pred vstupom, ktoré už boli kritizované v iných dokumentoch ([28]). Je potrebné zabezpečiť, aby mal dotknutý členský štát potrebné kapacity a zariadenia na riadenie núdzovej situácie primeraným spôsobom. Podpora ostatných členských štátov prostredníctvom mechanizmu solidarity, centrálnych agentúr EÚ, predovšetkým EUAA, ako aj MVO a príslušných medzinárodných organizácií, ako je UNHCR, by sa preto mala poskytovať a prijímať proaktívnym spôsobom, a nie iba na žiadosť dotknutého členského štátu.

4.2.5. EHSV si všíma najmä nenahraditeľnú pozitívnu úlohu organizácií občianskej spoločnosti, ktoré poskytujú humanitárnu pomoc migrantom inštrumentalizovaným tretími krajinami, a to vrátane potravín, vody, oblečenia, primeranej lekárskej starostlivosti a dočasného prístrešia a navyše podporujú a poskytujú informácie o právach migrantov a žiadateľov o azyl. Malo by sa zaručiť, aby tieto organizácie mali vždy prístup k migrantom a žiadateľom o azyl v postihnutých pohraničných oblastiach. Takéto organizácie by mali mať nárok na účinnú a zjednodušenú finančnú podporu v rámci európskeho financovania, ako je núdzová pomoc z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF).

4.2.6. V tejto súvislosti je nanajvýš dôležité nezmierniť zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia, ale zabezpečiť práva ľudí a prístup k právnej podpore a postup založený na právach, ktorý vykoná informovaný a schopný personál pod dohľadom UNHCR a EUAA. Ako už bolo uvedené inde, výbor vníma zameranie Komisie na nelegálnu migráciu a takzvaný dobrovoľný alebo nútený návrat s veľkým znepokojením ([29]).

4.2.7. Okrem toho by sa malo zabezpečiť, aby sa zohľadnili alternatívne dôvody vstupu, ako je zlúčenie rodiny.

4.2.8. EHSV sa obáva najmä aspektu ubytovania migrantov a žiadateľov o azyl počas procesu ich registrácie. Je potrebné zabezpečiť, aby členské štáty boli schopné ubytovať osoby tým najsprávnejším a najdôstojnejším spôsobom bez toho, aby ich bežne zadržiavali. Malo by sa zabrániť masívnemu obmedzovaniu slobody pohybu dotknutých osôb. Občianska spoločnosť a humanitárne organizácie by mali mať povolený prístup na monitorovanie.

V Bruseli 18. mája 2022

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

([28]) Ú. v. EÚ C 123, 9.4.2021, s. 15
([29]) Ú. v. EÚ C 517, 22.12.2021, s. 86.